

קץ ההיסטוריה II

קריסת הקפיטליזם הפיננסי

:: לוי מורב

מערכת הפצה והסברה משומנת של הממשל האמריקני ושל חסידי כלכלת השוק ובעלי האינטרסים הכלכליים והעסקיים, לרשותם עומדים אלפי כלי תקשורת ועשרות אלפי עיתונאים, עורכים ומגישים בטלוויזיה, ברדיו ובעיתונות הכתובה.

מעט מאד ביקורת רצינית, אם בכלל, פורסמה ביחס לטענות המאמר ומסקנותיו. הכשל היסודי של המאמר טמון בשמו: "קץ ההיסטוריה". ביום בו ישב השומרי הראשון (דרום עיראק של היום) וחרט על לוח חרס לח (אותו ייבש אחר כך בשמש או בתנור) את המילים הראשונות החלה ההיסטוריה האנושית הכתובה. כל מה שהארכיאולוגים מוצאים ממה שהיה לפניו אנו מכנים בשם פרה-היסטוריה. כל עוד אנחנו קיימים ממשיכה ההיסטוריה ומתקיימת. לכן קץ ההיסטוריה עדיין לפנינו ולא מאחורינו. יתר על כן, הקומוניזם הסובייטי קרס וברה"מ התפרקה - זוהי עובדה היסטורית. אך האם הרעיון הקומוניסטי נמחק ונעלם? האם השאיפה לחברה צודקת, סולידרית, בה בני האדם הם שווי זכויות מתה? לא ולא. להיפך. דווקא בעקבות קריסת הקומוניזם במזרח אירופה חלה במערב תחייה יוצאת דופן של המחקר והלימוד של קארל מארקס. דווקא הרעיונות של חברה שוויונית חסרת מעמדות הולכים וכובשים להם לבבות ומוחות בכל העולם. הקפיטליזם הוא תופעה היסטורית אנושית וחברתית. הקומוניזם הסובייטי היה כזה. המרקנטיליזם, העבדות, הפיאודליזם - הן כולן תופעות היסטוריות. לכן כולן בנות חלוף.

לא רק הקומוניזם הסובייטי נעלם אלא גם, שומו שמיים, הקפיטליזם. האמת ההיסטורית היא שהקפיטליזם הנוכחי, נכון לערב קריסת בר סטרנס באמצע ספטמבר 2008, שונה לחלוטין מהקפיטליזם האנגלי של המאה ה-18 ומהקפיטליזם האמריקני במחצית השנייה של

באביב 1989, חודשים אחדים אחרי נפילת חומת ברלין, פרסם פרנסיס פוקויאמה, פקיד זוטר במשרד החוץ של ארה"ב, מאמר בשם: "קץ ההיסטוריה". המאמר, שאינו עומד בשום מבחן מקצועי בסיסי, זכה להדים יוצאי דופן ומשמש עד עצם היום הזה כמותג אינטלקטואלי והיסטוריוסופי המסביר ומתאר את נצחונם הבלתי מעורער של הקפיטליזם המערבי על הקומוניזם הסובייטי. למעשה, מהווה המאמר מסמך תעמולתי שזכה לתפוצה ותהודה, שלא היה ראוי לה, בזכות

הקפיטליזם הוא תופעה היסטורית אנושית וחברתית. הקומוניזם הסובייטי היה כזה. המרקנטיליזם, העבדות, הפיאודליזם - הן כולן תופעות היסטוריות. לכן כולן בנות חלוף.

קצה הקרחון

"כמו בכל שנה מתברר שאת הכסף הגדול לא עושים בה" - טק או פיננסיים, אלא דווקא במגזר הציבורי - כך עולה מדו"ח השכר שפרסם הממונה על השכר לשנת 2007 " כך אמרים ב"דה מרקר" (21.1.2009), ובהמשך מציינים את שיאני השכר שעלות שכרם החודשית היא בין 80 ל-96 אלף ₪. אכן סכום מוגזם לכל הדעות, אלא ש ב"הארץ" מה-13.3.2008 נכתב שעלות שכרם השנתית של בכירי הבנקים נעה בין 6 ל-18 מיליון ₪ לשנה.

**בסדרה של קריסות פיננסיות
מהירות בחודשים ספטמבר
ואוקטובר 2008 נעלמו -
פשטו את הרגל, נבלעו על
ידי אחרים או הולאמו - שורה
של בנקים אדירים להשקעות**

בעשרים השנים האחרונות היה דחיקת העבודה לתפקיד משרתת של ההון. היום זה התהפך. ההון יחזור להיות המשרת הכנוע של העבודה. האדם העובד יחזור לעמוד במרכז העשייה הכלכלית. האשפים הפיננסיים שכיכבו בתקשורת, בעולם ואצלנו, יחזרו למימדים האמיתיים שלהם - קטנים ומשרתים. החיסכון הפנסיוני יקבל את ההגנות הראויות בכדי להבטיח את רמת החיים של הפורשים מעבודה. הביטוח הרפואי יקבל את ההקצבות הנחוצות בכדי לשמור על בריאותו ורווחתו של כלל הציבור במקום של מעטים. הקפיטליזם עדיין לא מת. ההיסטוריה עדיין חיה ובוועטת. הרעיונות הסוציאליסטיים זוכים לעדנה. המודל השולט בשנים הקרובות לא יהיה יותר של 'וול-סטרט' אלא של מדינות סקנדינביה. המפתח השבדי יחזור לתפוס את מקומם של המניות ואגרות החוב הקונצרניות.

המאה ה-19, אחרי מלחמת האזרחים (העידן שמוכר בארה"ב בשם "הברונים השודדים"). בארה"ב הקפיטליזם הנוכחי מכונה בשם "תאגידים". האמריקנים עצמם, בניגוד לחסידים השוטים של כלכלת השוק בישראל, קוראים לארה"ב בכינוי "אמריקה התאגידית". זהו העידן של חברות הענק - תאגידים בורסאיים ציבוריים במובן המשפטי, שהשליטה של המשפחות בהן נעלמה לטובת (או לרעת) הנהלות מקצועיות. הביטוי באנגלית הוא: "קורפורייטד אמריקה" (Corporated America). זהו קפיטליזם שונה מאד מהקפיטליזם של ג'ון די. רוקפלר, ג'יי. פי. מורגן או של הנרי פורד. אולם גם קפיטליזם זה הולך ונעלם. בסדרה של קריסות פיננסיות מהירות בחודשים ספטמבר ואוקטובר 2008 נעלמו - פשטו את הרגל, נבלעו על ידי אחרים או הולאמו - שורה של בנקים אדירים להשקעות כמו מריל לינץ', בר סטרנס ועוד. בארה"ב הקפיטליסטית, כבריטניה, בגרמניה, בצרפת ובמדינות נוספות, הלאימו הממשלות בנקים, חברות ביטוח, גופים פיננסיים, בנקים למשכנתאות ועוד.

בהיסטוריה האנושית לא בוצעה מעולם מהפיכה כל כך מרחיקת לכת בהיקפים כמעט דמיוניים. טריליוני (אלפי מיליארד) דולרים נמחקו מהמסחר והועברו לאחריה המדינה. הקפיטליזם הפיננסי חסר המעצורים ונטול הפיקוח קרס כמעט בן לילה ונעלם מחיינו.

האם פוקויאמה יפרסם בקרוב, על פי המסורת של סרטי הוליווד, את המאמר הנושא את השם המתבקש: "קץ ההיסטוריה II"? האם פירוש ההלאמות הנרחבות של המערכות הפיננסיות על ידי הממשלות בארה"ב באירופה ובעולם, קיצו של הקפיטליזם ונצחונם של הסוציאליזם? האם נצחונם החד והברור של ברק אובאמה על יריבו מהמפלגה הרפובליקנית, שתחת הנהגתה שיגשג ופרח הטירוף הפיננסי חסר מעצורים והעכבות, פירושו מעבר לחברה פחות תחרותית ויותר סולידרית?

בדבר אחד אין ספק. האמונה הדתית בעליונותה של כלכלת השוק קיבלה מכה ניצחת. היד הנעלמה התבררה כאמונה תפלה וטפלה כאחד. לכן נחוצה היד החזקה של הממשלה. מעתה תנוהל הכלכלה העולמית על פי פרמטרים שפויים יותר. המחזות של בונוסים, אופציות ושכר מנהלים חסר כל גבולות יעלמו מחיינו. הפרופורציה תחזור לניהול העסקי, הפיננסי והכלכלי. ההון יקבל מכה ניצחת והוא יחזור לתפקיד ההיסטורי החשוב שלו - לשרת את העבודה. העיוות העיקרי שקרה בכלכלה העולמית

לוי מורב הוא
עיתונאי ופרשן
כלכלי עצמאי